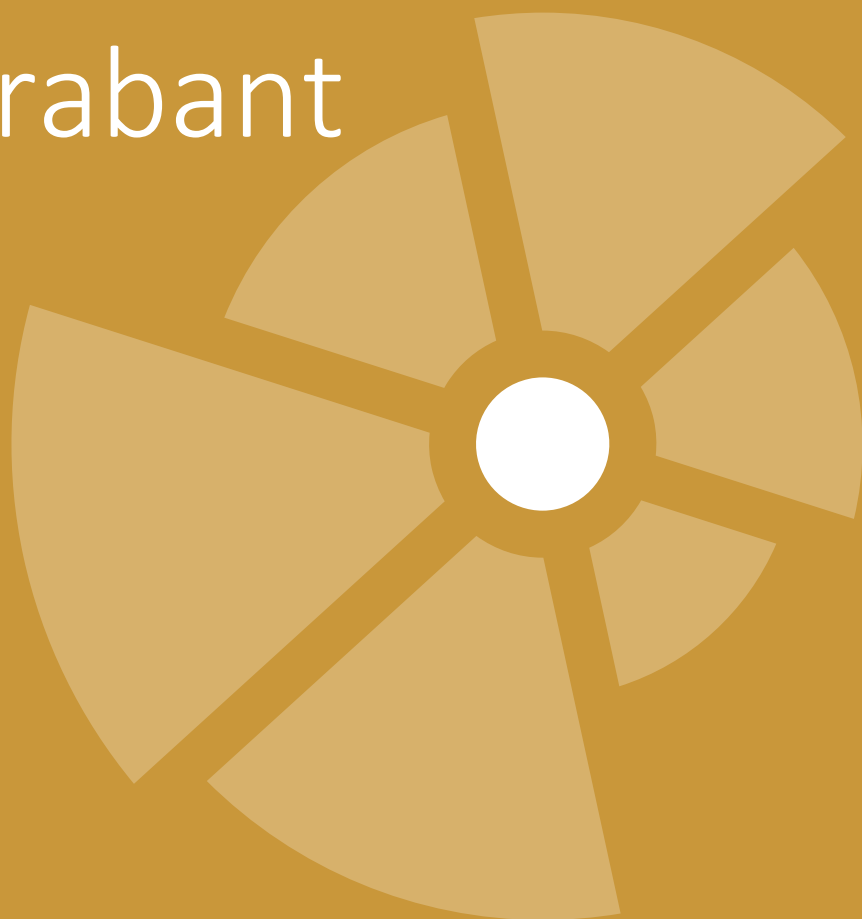

Advies over de Natuurdoelanalyse Strabrechtse Heide & Beuven, provincie Noord-Brabant

1. Het advies van de Ecologische Autoriteit

De provincie Noord-Brabant heeft een natuurdoelanalyse (NDA) opgesteld voor het Natura 2000-gebied Strabrechtse Heide & Beuven. De NDA moet duidelijk maken of de bestaande en geplande maatregelen voldoende zijn voor het halen van de doelen voor het in stand houden van de beschermde natuur, of dat aanvullende maatregelen nodig zijn. Ook moet blijken of wordt voldaan aan het verbod dat de beschermde natuur niet mag verslechteren. De provincie Noord-Brabant heeft de Ecologische Autoriteit (EA) gevraagd te toetsen of de NDA een goede basis is voor de maatregelen die in het gebiedsprogramma worden opgenomen.

In dit advies:

- De natuurdoelanalyse is het resultaat van degelijk onderzoek en er zijn veel uitgebreide achtergronddocumenten. Er is een goede landschapsecologische systeemanalyse, die veel inzicht in het functioneren van de natuur geeft. Er wordt door de beheerders intensief en gericht in het gebied (samen)gewerkt.
- De *knelpunten* in het gebied zijn goed in beeld. Het gaat om verzuring, vermesting door stikstofdepositie, uitspoeling van mineralen, verdroging, te grote fluctuatie van grondwaterstanden en verstoring door recreanten. In de NDA staat dat de natuur in het gebied hierdoor is aangetast.
- *Hoe groot* de opgaven zijn om de doelen te halen, is nog niet precies in beeld. Zorg daarom voor voldoende kwantitatieve informatie over de huidige natuurtoestand, trends, doelen en maatregelen. Doe dit SMART.¹ Dit is van belang om de opgaven concreet in beeld te hebben en het natuurbelang volwaardig mee te nemen bij de besluitvorming in de gebiedsprocessen.
- Voor de geplande maatregelen zijn duidelijke prioriteiten noodzakelijk. Ook is een goede monitoring en evaluatie van de maatregelen nodig om de effectiviteit te bepalen.
- Binnen het gebied zijn de mogelijkheden voor grootschalige aanvullende maatregelen beperkt. Om de natuurdoelen te halen zijn nu vooral bronmaatregelen buiten het gebied nodig met name om stikstofdepositie te verminderen en de waterhuishouding te verbeteren.

Wat staat in de natuurdoelanalyse Strabrechtse Heide & Beuven?

Strabrechtse Heide & Beuven behoort tot het Natura 2000-landschap “Hogere zandgronden”. De Strabrechtse Heide is het grootste aaneengesloten open heidegebied van Brabant en ligt tussen Lierop, Geldrop, Mierlo, Heeze en Someren. Het bestaat grotendeels uit glooiend dekzandlandschap. Droge stukken met heide wisselen af met kleine oppervlaktes stuifzanden en laagtes met natte heide en vennen. Een aantal vennen wordt voor een deel gevoed door lokaal grondwater (kwel). In het oosten van het gebied ligt het Beuven, het grootste ven van ons land. Hier is één van de eerste venherstelprojecten uitgevoerd. Dit heeft geleid tot de terugkeer van zeldzame soorten.²

De bossen rondom de heide bestaan vooral uit grove dennen. Aan de noordwestkant van het gebied ligt het beekdal van de Kleine Dommel, met alluviale bossen, wilgenstruweel, moerasruigten en vochtige schraallanden. De fraaie en nog intacte overgang van de heide naar het beekdal en de aanwezigheid van de laagte van de Witte Loo is van bijzondere ecologische en landschappelijk betekenis. In het westen van het gebied liggen een aantal

¹ Specifiek, meetbaar, acceptabel, realistisch en tijdgebonden.

² Het ven is bekend vanwege zijn waardevolle oeverkruidverbond.

landbouwenclaves. Voor het gebied zijn vier kernopgaves³ en er gelden behoud-, uitbreidings- en verbeterdoelen, voor habitattypen, habitatrichtlijnsoorten, twee broedvogelsoorten en de Kraanvogel.^{4 5} De NDA geeft aan dat de natuur in het gebied onder druk staat. Voor een aantal habitattypes⁶ is verslechtering geconstateerd. Voor andere habitattypes is de conclusie dat verslechtering niet is uitgesloten⁷. Ook een aantal Vogel- en Habitatrichtlijnsoorten (VHR soorten) zijn achteruit gegaan.⁸ Het halen van de doelen voor dit gebied is, met het huidige maatregelenpakket (waaronder ook beheer), op de langere termijn niet in zicht.

De NDA noemt in de tabel in paragraaf 6.2 een aantal belangrijke oorzaken voor de geconstateerde en mogelijke verslechtering die voor de meeste habitattypen en plant- en diersoorten gelden: verzuring, vermesting door stikstofdepositie, mineraalverlies door uitspoeling, verdroging, te grote fluctuatie van grondwaterstanden en verstoring door recreanten. Deze knelpunten zijn per habitatype en leefgebied verschillend.

Wat vindt de Ecologische Autoriteit van de NDA en de conclusies?

De NDA voor de Strabrechtse Heide & Beuven bevat veel en goed gestructureerde informatie. De NDA geeft helder inzicht in de kwaliteiten en problemen van het gebied. De conclusies zijn goed te volgen. Zo is duidelijk dat vermesting door stikstofdepositie, verzuring en slechte waterhuishouding (kwantiteit en kwaliteit) belangrijke ecologische knelpunten vormen voor het realiseren van de natuurdoelen. De NDA bevat een uitgebreid overzicht van maatregelen om de knelpunten op te lossen. Deze bieden een aantal, maar nog niet voldoende, aanknopingspunten om de Natura 2000-doelen met het gebiedsprogramma te halen.

Het rapport maakt ook goed duidelijk welke informatie nog mist, met name over de lokale geohydrologie, de bodem- en waterchemie, en over de trends in natuurontwikkeling. Deze informatie is belangrijk om vast te stellen hoe groot de opgave is voor het realiseren van alle instandhoudingsdoelen.

De Ecologische Autoriteit adviseert daarom om in het vervolgproces de NDA op de volgende punten aan te vullen:

- **Heldere referentiesituatie gebaseerd op herleidbare gegevens.** De NDA biedt geen compleet en duidelijk beeld van de referentie.⁹ Verder bevat de NDA geen goedgekeurde T₁ kaart. Deze is wel nodig om het verloop van de grootte van de trend te bepalen.
- **Inzicht in het landschapsecologisch systeem.** De landschapsecologische systeemanalyse (LESA) is van goede kwaliteit. Deze laat ook zien dat er nog belangrijke kennisleemten zijn (zie ook paragraaf 3.6 van de NDA). Aanvullend onderzoek is nodig om deze op te lossen en daar de meest effectieve maatregelen en hun "dosering" op te baseren.
- **Overzicht drukfactoren en effectiviteit maatregelen.** De NDA beschrijft de drukfactoren voor het gebied en geeft hierover relevante informatie. De NDA beschrijft een aantal goede, interne maatregelen. De prioriteit hiervan is echter niet aangegeven en ze zijn veelal niet SMART beschreven. Hierdoor is niet helder welke maatregelen relatief de meeste ecologische winst opleveren, welke maatregelen nodig zijn om de doelen te halen en welke voor het voorkomen van (verdere) verslechtering. Externe maatregelen (buiten het gebied),

³ 1. Herstel kwaliteit en vergroting areaal beekbegeleidende bossen, 2. Herstel en duurzaam behoud van grote zeer zwakgebufferde vennen in grote open heidevelden, 3. Kwaliteitsverbetering en vergroting oppervlakte vochtige heiden en pioniervegetaties met snavelbiezen, 4. vergroting areaal stuifzandheiden met struikheide en droge heiden en zandverstuivingen.

⁴ Klik [hier](#) voor de doelen.

⁵ Het gebied is aangewezen voor tien habitattypes (H2310 Stuifzandheiden met struikheide, H2330 Zandverstuivingen, H3110 Zeer zwakgebufferde vennen, H3130 Zwakgebufferde vennen, H3160 Zure vennen, H4010A Vochtige heiden, H4030 Droge heiden, H7150 Pioniervegetaties met snavelbiezen, H91D0 Hoogveenbossen en H91E0C Vochtige alluviale bossen), twee habitatrichtlijnsoorten (H1149 kleine modderkruiper en H1831 waterweegbree), twee broedvogels (A021 roerdomp en A022 woudaap) en voor één niet-broedvogel, A127 kraanvogel.

⁶ Verslechtering van kwaliteit voor Vochtige heide, Droge heiden, Pioniervegetaties met snavelbiezen, Hoogveenbossen en Vochtige alluviale bossen. Voor Pioniervegetaties met snavelbiezen is ook de oppervlakte verminderd.

⁷ Stuifzandheiden met struikheide, Zure vennen en Zeer zwakgebufferde vennen

⁸ Roerdomp, Woudaap, Kleine Modderkruiper en drijvende waterweegbree.

⁹ De T₀ is gebaseerd op informatie van verschillende tijdstippen en verschilt per deelgebied.

zoals verbetering van de regionale waterhuishouding en reductie van de stikstofdepositie, zijn essentieel om de doelen te behalen.

- **Onderbouwing conclusies.** De conclusies¹⁰ zijn, ondanks het ontbreken van een aantal gegevens (zie ook paragraaf 5.2.11 in de NDA), helder en navolgbaar.¹¹ Overigens is er meer informatie bij de beheerders beschikbaar, die de conclusies over de beschreven trend ook bevestigen. Het is noodzakelijk om deze informatie systematisch te verzamelen en op te nemen in de 'natuurboekhouding' van het gebied.
- **Kennisprogramma.** Stel een kennisprogramma op, gebaseerd op de kennisleemtes die gesignaleerd zijn in paragraaf 3.6. Neem hierin het benodigde onderzoek op wat uit bovenstaande punten voortvloeit.¹² Neem hierbij ook gebiedskennis van bijvoorbeeld de beheerders mee en betrek ook het waterschap.

De Ecologische Autoriteit onderschrijft de conclusies uit de NDA dat de kwaliteit van de natuur in het gebied Strabrechtse Heide & Beuven is verslechterd en dat verdere verslechtering van verschillende habitattypen en VHR soorten niet is uitgesloten na het uitvoeren van het huidige maatregelenpakket. Ook worden doelen voor uitbreiding en kwaliteitsverbetering niet gehaald. De NDA moet op een aantal punten aangevuld worden met meer informatie. Het is niet toegestaan om te wachten met het treffen van maatregelen totdat verdere verslechtering optreedt.¹³

Welke maatregelen moeten en kunnen snel worden genomen?

Een aantal knelpunten voor het halen van doelen voor dit gebied is duidelijk en het uitstellen van maatregelen kan het halen van de doelen bemoeilijken. Maatregelen waarvan zeker is dat ze nodig zijn om verslechtering te voorkomen, en waarvan de ecologische risico's gering tot nihil zijn, moeten of gecontinueerd of spoedig uitgevoerd worden. De NDA bevat een goed pakket van bestaande én aanvullende maatregelen. De volgende maatregelen zijn voor dit gebied voor het gezond maken en houden van de natuur in het gebied goed onderbouwd en van groot belang:

Maatregelen buiten het Natura 2000-gebied (externe maatregelen)

- **Verlagen van de stikstofdepositie door bronaanpak.** Zoals hierboven als is aangegeven, is de stikstofdepositie te hoog voor de aanwezige natuur. Totdat de stikstofdepositie verlaagd wordt blijven de negatieve effecten toenemen en zal de natuur nog verder verslechteren.
- **Verbeteren van de hydrologische situatie.** Er is meer inzicht nodig (onderzoeksmaatregel) in de invloed van ontwatering en grondwateronttrekking op het hydrologische systeem in het Natura 2000-gebied.

Maatregelen binnen het Natura 2000-gebied (interne maatregelen)

- **Onverminderd voortzetten van het huidige natuurbeheer.** Dit is noodzakelijk (maar nog niet voldoende) om de huidige natuurwaarden te behouden.
- **Bestrijding/weren van ganzen in de zeer zwakgebufferde vennen.** Deze maatregel is nodig om vermessing terug te dringen.
- **Exoten.** Meer informatie, vooral over het voorkomen van de watercrassula, is noodzakelijk. Daarna kan het beheer daar snel op aangepast worden.
- **Hydrologisch herstel.** Toenemende verdroging, ontoereikende waterkwaliteit en te grote fluctuatie van grondwaterstanden zijn in dit gebied belangrijke knelpunten. Herstel van slechtdoorlatende (leem)lagen die niet meer intact zijn is nodig op plekken waar veel regenwater weglekt naar diepere bodemlagen.

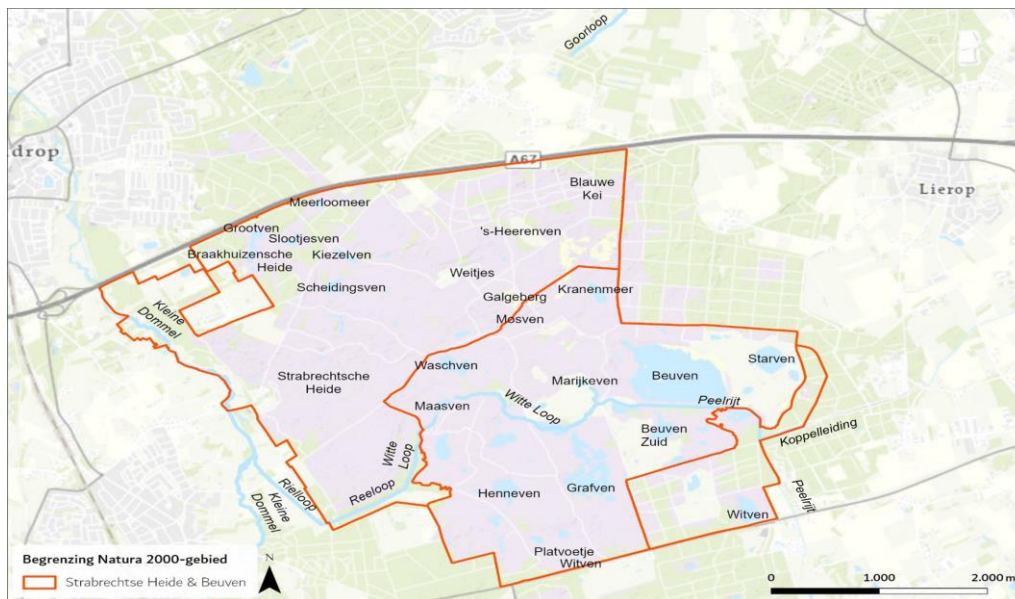
Alleen indien bovenstaande maatregelen snel en met de benodigde intensiteit genomen worden is het mogelijk de doelen het gebied te halen en (verdere) verslechtering te voorkomen dan wel terug te draaien.

¹⁰ Bijvoorbeeld dat de kwaliteit van de natuur verslechterd is.

¹¹ Bijvoorbeeld geldt voor stikstof het volgende: de effecten op de natuur zijn cumulatief en leiden tot een hoge stikstofbeschikbaarheid in de bodem. Dit is in dit gebied te zien door onder andere vergrassing en de aanwezigheid van grijs kronkelsteeltje (bijvoorbeeld in de stuifzandheiden met struikhei). Dit leidt tot een lagere diversiteit van flora en fauna.

¹² Voorzie dit programma van een verantwoordelijke, een budget en een planning.

¹³ Zie paragraaf 3 van de [interpretation guide Natura 2000-beheer](#) en dit arrest van het Hof van Justitie van de Europese Unie: C-418/04.

Figuur 1 Ligging en indeling van het Natura 2000-gebied Strabrechtse Heide & Beuven, bron NDA.

Waarom een natuurdoelanalyse?

Het Rijk ziet dat de kwaliteit van natuur onder druk staat, onder meer als gevolg van intensief gebruik van land en water, emissies van stikstof en klimaatverandering. Met de Wet stikstofreductie en natuurverbetering (Wsn) en het bijbehorende verbeterprogramma¹⁴ wil Nederland die negatieve trend keren.

In die regelgeving is ook vastgelegd dat per Natura 2000-gebied een zogenoemde natuurdoelanalyse (NDA) moet worden gemaakt. Daarin moet blijken wat de actuele natuurkwaliteit is, welke knelpunten ('drukfactoren') er zijn en hoe de natuurdoelen voor dat gebied kunnen worden behaald. Een NDA biedt op zijn beurt input voor een gebiedsprogramma waarin wordt opgenomen welke maatregelen¹⁵ daadwerkelijk genomen zullen worden.

Waarom een advies van de Ecologische Autoriteit?

De provincie Noord-Brabant heeft de NDA over Strabrechtse Heide & Beuven voorgelegd aan de Ecologische Autoriteit. De Ecologische Autoriteit toetst of in de NDA alle essentiële ecologische informatie werd betrokken waarmee het bevoegd gezag later goed onderbouwde besluiten kan nemen over onder meer gebiedsplannen en gebiedsprogramma's.¹⁶ In de bijlage bij dit advies staan de werkwijze, samenstelling van de werkgroep en andere projectgegevens. De projectstukken die bij het advies zijn gebruikt zijn te vinden door nummer 5030 op www.ecologischeautoriteit.nl in te vullen in het zoekvak.

Adviezen onder hoge druk tot stand gekomen

De Ecologische Autoriteit is zich bewust van de hoge druk en onzekere politieke en maatschappelijke ontwikkelingen waaronder de NDA's van de provincies tot stand moesten komen. Zij waardeert daarom des te meer de geleverde kwaliteit. Desondanks onderwerpt de Ecologische Autoriteit de NDA's aan een gedetailleerd wetenschappelijk-ecologisch oordeel. De NDA's spelen een belangrijke rol bij het verhogen van de effectiviteit, doelmatigheid van het (regionale) natuurbeleid, de bij de kwaliteit van de politiek-bestuurlijke afweging van maatregelen én voor het succes van gebiedsprocessen met alle belanghebbenden. Goede informatie in de NDA is daarmee een randvoorwaarde voor de kwaliteit van de besluitvorming en voor het samen met anderen (bestuurders, burgers en ondernemers) werken aan een goede natuur- en leefkwaliteit van het hele landelijk gebied.

¹⁴ Het [programma Stikstofreductie en Natuurverbetering](#). Dit programma geeft invulling aan de Wsn. In deze wet is vastgelegd dat de stikstofdepositie omlaag gebracht moet worden en de natuur verbeterd moet worden om de instandhoudingsdoelstellingen voor de habitattypen en soorten (alsnog) te realiseren.

¹⁵ Zie voor de reikwijdte van deze maatregelen de *Interpretation Guide Natura 2000-beheer*, paragraaf 2.4: 'de instandhoudingsmaatregelen kunnen de vorm aannemen van "passende wettelijke, bestuursrechtelijke of op een overeenkomst berustende maatregelen" en "zo nodig" de vorm van "passende beheersplannen".'

¹⁶ Zie het [Instellingsbesluit](#) van de Ecologische Autoriteit.

2. Toelichting per onderdeel van de NDA

In dit hoofdstuk licht de Ecologische Autoriteit haar oordeel toe, in de volgorde van de NDA. De hoofdstukken over landschapsecologische systemanalyse, drukfactoren en gewenste omgevingscondities zijn samengenomen vanwege hun sterke samenhang. Tevens geeft ze aan welke informatie aangevuld moet worden, dit is opgenomen in een tekstkader. Naar het oordeel van de Ecologische Autoriteit is deze ecologische informatie essentieel om het belang van beschermde natuur volwaardig mee te wegen door de provincie Noord-Brabant bij de besluitvorming over de Strabrechtse Heide & Beuven.

2.1 Algemene opmerkingen over de opzet van de NDA

De Ecologische Autoriteit constateert en waardeert dat de NDA goed en gestructureerd is opgezet. Het rapport bevat veel informatie en de conclusies¹⁷ zijn goed te volgen. Steeds is duidelijk aangegeven welke informatie wel en niet aanwezig is en welke bronnen zijn gebruikt. Er is gebruik gemaakt van de zes 'OBN-aangrijpingspunten' voor natuurherstel. De NDA geeft daardoor veel inzicht in het ecologisch functioneren van het gebied en in algemene zin ook in de staat van de natuur. Er is goed gebruik gemaakt van de NDFF voor de analyse van de typische soorten. Ook waardeert de Ecologische Autoriteit de duidelijkheid van het eindoordeel over het wel of niet halen van de doelstellingen.

2.2 Beoordelingskader, trends en doelen

De referentie en de betekenis daarvan voor de doelen

De referentiedatum is voor Habitatrictlijngebieden het moment dat het gebied door de Europese Commissie is geplaatst op de lijst van gebieden van communautair belang (hierna: moment van 'aanmelden').¹⁸ Voor Vogelrichtlijn-doelen vormt in principe het moment van aanwijzen de referentie.¹⁹ De referentiedata zijn belangrijk om te kunnen bepalen hoe het Natura 2000-gebied ervoor staat. Daarom is het van belang om voor de referentiedata zo goed mogelijk een T_0 te bepalen. In algemene zin geldt het volgende:

- Voor het verslechtingsverbod is de T_0 het basisniveau; ten opzichte hiervan mag in ieder geval geen verslechtering optreden.²⁰ Trends in het natuurgebied, zowel op het gebied van de ontwikkeling van planten en dieren, maar ook abiotische trends, kunnen een maatstaf zijn voor verslechtering.
- Een behoudsdoelstelling valt samen met de referentie, de T_0 . Inzicht in de T_0 maakt het dan mogelijk de behoudsdoelstelling SMART te maken.
- Voor een verbeterdoelstelling (kwaliteit) dan wel uitbreidingsdoelstelling (oppervlakte/omvang) is de T_0 niet het doel, maar moet ten opzichte van de T_0 een verbetering of uitbreiding worden gerealiseerd.
- Voor instandhoudingsdoelstellingen die later, met een wijzigingsbesluit, zijn toegevoegd, is de referentie afhankelijk van het wijzigingsbesluit. Als het wijzigingsbesluit een correctie is op het oorspronkelijke aanwijzingsbesluit (en dus geen actualisatie), zoals het wijzigingsbesluit voor aanwezige waarden uit 2022, dan geldt voor de toegevoegde waarden hetzelfde referentiemoment als voor de eerder vastgelegde doelen.

Breng de trends goed in beeld

Om te kunnen bepalen of verslechtering wordt voorkomen moet de trend goed in beeld zijn. De Ecologische Autoriteit constateert hierover het volgende. Allereerst moet uit de NDA blijken wat op het moment van

¹⁷ Ook over scores en kwalificaties.

¹⁸ Zie artikel 4 lid 5 Habitatrictlijn. In de praktijk wordt in Nederland het moment van aanwijzing gebruikt, vaak jaren later. Dat dit niet correct is, heeft de Ecologische Autoriteit in haar advies over de Handreiking Natuurdoelanalyse nog niet naar voren gebracht, maar wel in haar advies 'Doen wat moet én kan' (26 januari 2024, te raadplegen via haar [website](#), zie met name paragraaf 1.1 van de Bijlage).

¹⁹ Tenzij dat moment voor 10 juni 1994 ligt. In dat geval is 10 juni 1994 de referentiedatum.

²⁰ Als in een gebied een betere staat van de natuur is bereikt, dan is volgens de Europese Commissie in principe die verbeterde staat de referentie voor het verslechtingsverbod. Zie de *Interpretation Guide Natura 2000-beheer*, paragraaf 3.5.

aanmelding (december 2004) de staat van de natuur was, de T₀-situatie. Er staat een T₀ kaart in de NDA voor de habitattypen. Deze is grotendeels gebaseerd op een vegetatiekartering uit 2002.²¹ De T₀ is gebaseerd op informatie van verschillende tijdstippen en verschilt per deelgebied. Tabel 5.60 van de NDA presenteert een goede samenvatting van de kaart met oppervlakte, algemene kwaliteit en knelpunten. De NDA maakt overigens niet duidelijk in hoeverre de situatie in 2002 representatief is met die in het jaar van aanmelding, 2004.²²

Voor de habitattypen en -soorten waarvoor een behoudsdoelstelling geldt is uitgegaan van de T₀-habitattypenkaart. Voor HR-soorten is uitgegaan van de beschikbare informatie over het voorkomen ten tijde van de aanmelding. Voor vogelsoorten gaat de NDA uit van de aantallen die in het aanwijzingsbesluit zijn opgenomen. De analyse van typische soorten is correct gedaan: er is gekeken naar de lokale verspreiding van de typische soorten (en dus niet naar de landelijke lijst) en op grond daarvan is het percentage aanwezigheid van die typische soorten bepaald.

De huidige situatie en trend voor de habitattypen wordt omschreven, maar is niet compleet door het ontbreken van abiotische gegevens en het ontbreken van een goedgekeurde T₁ kaart. Om de trend vast te kunnen stellen, moet vervolgens de huidige situatie, de T₁ goed in beeld zijn. Wel zijn vegetatiekarteringen uit 2012 en 2019 beschikbaar. Deze geven een indruk van de trend, maar de omzetting naar een habitattypenkaart moet nog gevalideerd worden.

In de beschrijving van de knelpunten ontbreken recente gegevens. De beschrijving is daarmee niet compleet en onvoldoende concreet. Tabel 5-67 geeft een overzicht van de oppervlaktes, het mogelijk doelbereik en de restopgave die daaruit voor de habitattypen volgt. Hieruit blijkt dat voor vrijwel geen enkel habitatype²³ een trend in oppervlakte is te bepalen. Voor met name de hoogveenbossen en de vochtige alluviale bossen is er een restopgave voor oppervlak.²⁴

De Ecologische Autoriteit concludeert op basis van de NDA dat, omdat de systeemkennis van het gebied goed is, de *richting van de opgave* goed te bepalen is. Echter, door het ontbreken van actuele gegevens is de *omvang van de opgave* nog niet goed in beeld. Ook geeft de NDA nog geen goed vertrekpunt voor de verbetering- en uitbreidingsdoelen (zie volgende paragraaf).

De Ecologische Autoriteit merkt verder op dat de referentie in de eerste plaats geldt voor de doelen waarvoor het gebied is aangewezen. Voor het tot stand brengen van duurzaam systeemherstel kunnen ook omstandigheden nodig zijn die afwijken van de referentie. Bijvoorbeeld omdat voor die tijd al veel verslechtering van abiotische condities had plaatsgevonden, zodat het moment van aanmelden als Habitatrichtlijngebied niet tot de benodigde omgevingscondities leidt. De Ecologische Autoriteit heeft vastgesteld dat er op provinciaal niveau veel verschillende initiatieven zijn om een monitoringsprogramma op te stellen over de abiotische situatie in natuurgebieden. De EA beveelt aan om, voor zover dat al niet is gedaan, aan te sluiten bij het monitoringsvoorstel zoals dat momenteel wordt ontwikkeld door BIJ12.

De afgelopen jaren zijn er een aantal belangrijke gebeurtenissen geweest die van invloed zijn op de actuele toestand van het gebied en die tegelijkertijd de kwetsbaarheid van het gebied laten zien. Naast de extreme zomerbui van 2016 die schade veroorzaakte was er in 2010 een grote brand waarbij grote stukken heide en mogelijk ook waardevolle mos- en korstmosvegetaties in de zandverstuivingen zijn verdwenen. Hierna zijn delen van de verbrande dennenbosjes weggehaald en is er weer ruimte gekomen voor de uitbreiding van lagere vegetatie en stuifzandheide.

²¹ Voor sommige delen van het gebied zijn overigens andere jaren als basis gebruikt, zie paragraaf 5.1.1.

²² Wel geeft pagina 57 van de NDA een overzicht van de beperkingen van deze kaart.

²³ Met uitzondering van H7150 Pioniervegetaties met snavelbiezen.

²⁴ Tabel 5.61 geeft een goed overzicht van alle kwaliteitsaspecten per habitatype en laat zien dat er voor alle habitatypes een verbeteringsopgave is.

De Ecologische Autoriteit adviseert om de NDA aan te vullen met een actuele en gevalideerde T₁ kaart. Maak vervolgens een heldere vergelijking tussen de T₀ en T₁ en beschrijf en analyseer de trends zo concreet en kwantitatief mogelijk. Gebruik hiervoor ook de abiotische (gemeten) kenmerken. Dit is nodig om de grootte van de opgave goed in beeld te krijgen. Benut hiervoor meetgegevens van beheerders, de landschapsecologische systeemanalyse en de analyse van drukfactoren.

Formuleer concrete doelen voor verbetering en uitbreiding

In het Aanwijzingsbesluit voor Natura 2000-gebied Strabrechtse heide en Beuven zijn de instandhoudingsdoelen geformuleerd in termen van 'behoud' of 'uitbreiding' van oppervlakte en 'behoud' of 'verbetering' van kwaliteit. De doelen zijn in kwalitatieve termen beschreven. Kwantitatieve doelen ontbreken en zijn niet SMART geformuleerd. SMART-geformuleerde doelen zorgen ervoor dat de provincie Noord-Brabant weet waar ze in het gebiedsprogramma op moeten sturen, en hoe. Om te kunnen bepalen of deze doelen gehaald worden moet bovendien duidelijk zijn wat op dit moment de staat van de natuur is, de T₁. Kwantitatieve doelen kunnen opgesteld worden op basis van de ecologische potentie van het gebied.

De Ecologische Autoriteit adviseert om de uitbreidings- en verbeterdoelstellingen uit te werken. Doe dit zo kwantitatief mogelijk (plaats, tijd en omvang/gewenste kwaliteit) en zorg dat de doelen toetsbaar zijn. Doe dit ook voor doelen voor de abiotische omstandigheden, omdat deze de potenties van het gebied bepalen. Geef ook inzicht in de potenties die het gebied heeft voor verdere ontwikkeling en kwaliteitsverbetering van habitattypes en leefgebieden. Het concreet en toetsbaar uitwerken van de doelen helpt bij het volwaardig meewegen van het natuurbelang in de gebiedsprocessen.

Houd rekening met veranderende doelen bij klimaatverandering

De Ecologische Autoriteit waardeert hoe de NDA ingaat op de mogelijke effecten van klimaatverandering. Klimaatextremen hebben steeds meer effect. In 2016 zorgde de eerdergenoemde zeer zware regen- en hagelbui voor grote schade.²⁵ De droogte in 2018 leidde ertoe dat het Beuven geheel droogviel met schade aan waterflora en -fauna tot gevolg. Zo verdwenen de libellen van vegetatierijke vennen, zoals de Speerwaterjuffer. De conclusie in de NDA is dat het streven moet zijn naar een sterke en veerkrachtige natuur die tegen deze veranderingen bestand moet zijn (robuust). De Ecologische Autoriteit onderschrijft dit.

Klimaatverandering betekent dat in de toekomst arealen van soorten en habitats kunnen opschuiven van zuid naar noord, of dat populaties groeien of juist afnemen. Dit kan zowel betekenen dat het gebied minder geschikt wordt voor bepaalde doelen, maar ook dat dat gebied een grotere bijdrage kan leveren aan het landelijke doel voor soorten en habitats. Geef in de volgende versie van de NDA een beschouwing over de mogelijkheden voor dergelijke soorten en habitats (van de Vogel- of Habitatrichtlijn).

Conflicterende doelen

Een aantal doelen in het gebied kan onderling conflicteren. Voor het gebied zijn doelen vastgesteld voor de habitattypen zwak en zeer zwak gebufferde vennen. Dit betekent onder meer dat bijvoorbeeld het Beuven zoveel mogelijk open moet zijn. Ook voor Roerdomp en Woudaap zijn doelen vastgesteld. Deze soorten vragen juist om meer (riet)begroeiing. Riet vraagt juist om voedselrijkere omstandigheden. Het openhouden van het Beuven betekent dat de doelen voor deze vogels niet gehaald worden en dat deze naar elders zullen trekken.

Voor herstel van oorspronkelijke hydrologie is het wenselijk om de Witte loop en enkele sloten in die omgeving te verondiepen of dempen.²⁶ De Ecologische Autoriteit begreep tijdens het veldbezoek dat het Brabants Landschap aangaf dat er een kans is dat door die vernatting oude bomen, bijvoorbeeld de laanbomen op

²⁵ De populatie Gentiaanblauwtje is deels verdronken. Verder gingen in het noordelijk deel van het Beuven soorten als Oeverkruid achteruit, net als resterende rietvegetaties. Daarmee verdween hier de biotoop van Woudaap en Roerdomp.

²⁶ Dit staat overigens niet in de NDA. De Ecologische Autoriteit begreep tijdens het veldbezoek dat de vergunningen hiervoor zijn aangevraagd.

landgoed Heeze gaan sterven. De veenmosvegetatie in de Witte loop kan door de ingreep verdwijnen of zal zich hoger in het gradiënt herstellen.

De Ecologische Autoriteit adviseert om de NDA aan te vullen met een analyse van conflicterende doelen in het gebied, waarvan in deze paragraaf een aantal voorbeelden is gegeven.

2.3 Landschapsecologische systeemanalyse

De NDA bevat een uitgebreide landschapsecologische systeemanalyse (LESA).²⁷ Er is goed gebruik gemaakt van de informatie uit DINoloket. De NDA bespreekt het systeem op zowel regionaal als lokaal niveau en is daarin vrij compleet.

De LESA benoemt globaal de effecten van vermessing en verzuring door stikstofdepositie en ontwatering in het omliggende gebied. Bij de beschrijving van het historische beeld wordt niet genoemd dat de omgeving, de landbouwenclaves, ook voormalige grote vencomplexen zijn geweest.²⁸ Tot slot valt het op dat effecten van de (grote) manege Meulendijks niet als mogelijk knelpunt is opgevoerd.²⁹ De (eventuele) effecten van de ontwateringssloten op en rondom het terrein van dit bedrijf op de hydrologie van het Natura 2000-gebied worden niet besproken.

De NDA concludeert dat er nog een aantal kennislacunes zijn over het functioneren van het ecologische systeem in en rond het gebied. Paragraaf 3.6 van de NDA geeft hier een zeer compleet overzicht van. Ondanks deze kennisleemtes is er genoeg informatie om systeemherstelmaatregelen uit te voeren en de Ecologische Autoriteit is van mening dat het oplossen van de kennisleemtes vooral gezien moet worden als een instrument om de herstelmaatregelen verder te detailleren en preciezer te doseren.

Hieronder bespreekt de Ecologische Autoriteit de LESA per onderwerp.

Waterhuishouding en waterkwaliteit

Hoewel de LESA uitgebreid is, zijn de volgende kennisleemtes, die de NDA overigens ook noemt, wel van belang:

- de oorzaken van de verlaging van de grondwaterstanden zowel binnen als buiten het gebied³⁰ en welke rol deze spelen bij de verdroging;
- de verlaging van de grondwaterstanden in het eerste watervoerende pakket en of deze ook resulteert in een verlaging van de oppervlakkige grondwaterstand en een toename van de wegzijging.

De LESA geeft aan dat er geen beoordeling van de waterkwaliteit mogelijk is vanwege het ontbreken van recente meetgegevens. Deze meetgegevens moeten worden verzameld.³¹ De NDA stelt terecht dat dit onderdeel moet zijn van de nieuwe monitoringsstrategie. Voor een aantal habitattypen zijn de beschikbare gegevens overigens wel voldoende bruikbaar en er zijn door de Provincie ook nog meer recente gegevens aangeleverd.

Overige opmerkingen:

- Gegevens over de waterstanden in vennen tijdens de droge zomers 2018 - 2022 ontbreken in tabel 3-3. De LESA bevat gegevens over water- en bodemchemie van de vennen. Deze zijn echter niet compleet en ook

²⁷ Hierbij is de systematiek van Van der Molen et al. (2010) gevolgd.

²⁸ Er ontbreekt informatie over:

- Tijdstip van graven van de Koppelleiding, Witte loop en Peelrijt en de gevolgen voor het watersysteem destijds.
- De aanwezigheid van gladde slangen in het gebied en van Waterlobelia in het Beuven.

²⁹ Met uitzondering van medicijnen in de paardenmest.

³⁰ Bijvoorbeeld door ontwatering voor landbouw of grondwateronttrekking voor industrie of drinkwatervoorziening.

³¹ Bij de bespreking van de kennisleemtes wordt gesteld dat de meest recente informatie over de waterkwaliteit van de vennen uit 2009 stamt. De LESA van het Beuven bevat grafieken met data tot en met 2019, maar is daarmee een uitzondering. De recente abiotische kwaliteit (zuurgraad, voedselrijkdom en andere abiotische eigenschappen) van de overige vennen is onbekend.

niet systematisch onderzocht. De abiotiek van H3110, Zeer zwakgebufferde vennen wordt beoordeeld als goed. Onduidelijk is wat de basis van deze conclusie is, omdat de NDA stelt dat er nauwelijks gegevens zijn.

- De betekenis van de wegzijgingsgetallen in tabel 3-2 is niet helemaal duidelijk. Dit geldt ook voor de peilverschillen in tabel 3-3. De tekst maakt echter wel duidelijk dat de vennen water verliezen naar diepere bodemlagen, en dat ze, naast de neerslag, in de winter lokaal ook gevoed worden door grondwater.

De Ecologische Autoriteit onderschrijft het voornemen om aanvullende kennis te verzamelen en adviseert een gecoördineerde meetstrategie voor het gebied op te zetten. Verzamel gericht gegevens over de abiotische situatie (waterhuishouding en -kwaliteit). Zet de monitoring van die procesindicatoren zodanig op, dat een kwaliteitsbeoordeling (op basis) van abiotische kenmerken mogelijk wordt. Zorg dat er een centrale administratie van gegevens komt en maak daarmee de natuurboekhouding van het gebied verder op orde.

Bodemchemie en stikstof

De NDA brengt de achtergronddepositie in kaart (zie onder andere de kaarten op pagina 195-198). Daaruit blijkt dat de depositie in het grootste deel van het gebied tussen 1200 en 1500 mol/ha ligt. Vooral aan de randen ligt de depositie hoger (1500 tot ongeveer 2300 mol/ha met uitschieters daarboven). Voor de drie types vennen, voor de stuifzanden en voor de VR soorten Roerdomp en Woudaap wordt volgens AERIUS de kritische depositiewaarde (KDW) zowel in 2020 als in 2030 matig tot sterk overschreden. Deze overschrijding leidt tot vermisting en verzuring en tot een achteruitgang van de diversiteit van flora en fauna. Echter, om deze processen goed te kunnen duiden en adequate maatregelen te kunnen treffen is een goed inzicht in de abiotische situatie noodzakelijk, zie ook de aanbevelingen in de vorige subparagraaf.

De NDA stelt dat er geen goed beeld is van de abiotische situatie. Dit betekent dat er op basis van de beschikbare gegevens geen kwaliteitsbeoordeling zou kunnen worden uitgevoerd van habitattypen op basis van abiotische kenmerken. In het veldbezoek bleek dat er wel veel gegevens beschikbaar zijn, maar niet in de NDA zijn opgenomen. Deze moeten bij het bepalen van herstelmaatregelen uiteraard goed worden gebruikt.

Net als voor de waterkwaliteit ontbreken in de NDA recente kwantitatieve gegevens over bodemchemie (vooral op het gebied van stikstofbeschikbaarheid), terwijl deze informatie nodig is om de achteruitgang van vegetatie in het gebied te duiden en het beheer te kunnen optimaliseren. In de huidige situatie zijn er negatieve effecten te zien in de vegetatie die vermoedelijk samenhangen met een te hoge stikstofbeschikbaarheid, zoals vergrassing van de droge en natte heidevegetaties met onder andere pijpenstrootje, bochtige smele en gewoon struisgras, en een toename van grijs kronkelsteeltje. Deze effecten wijzen op eutrofiëring en verzuring die waarschijnlijk wordt veroorzaakt een combinatie van een te hoge actuele stikstofdepositie en het deels beschikbaar komen van de in voorgaande decennia vastgelegde depositie van stikstof door mineralisatie van bodemorganische stof.

De NDA gaat onvoldoende in op de invloed die een voortdurende hoge stikstofdepositie heeft op de effectiviteit van maatregelen. De Ecologische Autoriteit acht het van belang dat er zowel van geoxideerde stikstof als van ammoniak een analyse wordt gegeven op welke wijze deze een drukfactor vormen, omdat dit mogelijk ook leidt tot verschillende oplossingsrichtingen, omdat deze verbindingen een verschillende oorsprong hebben.

Vul de NDA aan met een meer gedegen onderbouwing van de invloed van stikstof en de mate waarop deze drukfactor inwerkt op de natuur in dit gebied, maar ook wat dit betekent voor de nog uit te voeren maatregelen.

Bodemkwaliteit

De hoge stikstofdepositie en de aanvoer van voedselrijke stoffen (eutrofiëring) via grond- en oppervlaktewater of door uitwerpselen van ganzen hebben een sterke impact op de bodemkwaliteit in het gebied. Ook de geconstateerde verdroging kan leiden tot een snellere afbraak van bodemorganische stof en tot een snellere mineralisatie van stikstof en fosfor. Al deze processen leiden tot een hoge beschikbaarheid van voedingsstoffen in de bodem en, in het geval van ammonium input, mogelijk ook tot verzuring. De bodemgesteldheid is een van

de sleutelfactoren voor herstel van de habitattypes en de terugkeer van soorten. Meer inzicht in de bodem geeft dan ook aanknopingspunten voor het nemen van maatregelen. Dit geldt zowel voor land- als voor waterbodems.

In het gebied is een aantal maatregelen uitgevoerd ten behoeve van behoud en herstel van kwalificerende habitattypes. Ondanks het uitgevoerde beheer hebben veel vegetatietypes (nog) niet de soortensamenstelling die karakteristiek is voor deze vegetatietypes. De Ecologische Autoriteit constateert, met de NDA, dat er over de bodemkwaliteit leemtes in kennis zijn, waardoor het beheer mogelijk niet optimaal is. Aanvullende en meer recente informatie is noodzakelijk bij het optimaliseren van beheer.³²

De Ecologische Autoriteit adviseert de bodemgesteldheid en bodemchemie beter in beeld te brengen om de effecten van eutrofiering en verzuring in relatie tot de vegetatieontwikkeling te kunnen duiden. Geef inzicht in sturende factoren in het gebied. Onderwerpen waarop in ieder geval aanvullende informatie nodig is, zijn bodem chemische parameters, waaronder de (bodem)voorraad en de (plant)beschikbaarheid van stikstof (NH₄, NO₃) fosfor, organisch stofgehalte, Fe, Ca en de zuurgraad (pH). Maak deze leemten in kennis onderdeel van het kennisprogramma. Evalueer hierin het gevoerde beheer en ontwikkel indien mogelijk een geoptimaliseerd beheer voor het Natura 2000-gebied.

Aanpassing van de kritische depositiewaarden

Onlangs zijn de KDW's voor verschillende habitattypen en leefgebieden van soorten op basis van nieuw wetenschappelijk onderzoek nader ingevuld.³³ Dit is verwerkt in de nieuwe versie van AERIUS Monitor (5 oktober 2023), samen met onder andere de nieuwe cijfers over de totale stikstofdepositie op Natura 2000-gebieden. De nieuwe KDW's en nieuwe cijfers over de totale depositie waren op het moment van opstellen van de NDA nog niet beschikbaar. Toch zijn deze relevant voor de actuele opgave voor dit gebied. De Ecologische Autoriteit beveelt daarom sterk aan in een aanvulling op de NDA aan te geven of de KDW's voor dit gebied zijn aangepast. Geef aan wat dit betekent voor de opgave voor het gebied.³⁴ Omdat AERIUS jaarlijks wordt aangepast, is het nodig om de cijfers ook in toekomstige versies van de NDA actueel te houden.

Connectiviteit en oppervlakte

De Ecologische Autoriteit wijst op het belang van goed onderzoek als basis voor het realiseren van verbindingen. De NDA beschrijft de potenties voor het creëren van verbindingen met andere (beschermde) natuur erbuiten niet. Ook natuur tussen Natura 2000-gebieden kan als bufferzones een bijdrage leveren aan de kwaliteit en robuustheid van het systeem met een grotere soortenrijkdom dan nu en als verbinding en/of leefgebied voor fauna. Het is belangrijk te voorkomen dat ongewenste soorten van buiten via nieuwe verbindingzones het gebied inkomen.

De Ecologische Autoriteit heeft begrepen dat de Kleine Dommel nu belangrijk is als verbindingzone. In de toekomst kan hier een mogelijk knelpunt in connectiviteit ontstaan, bijvoorbeeld bij capaciteitsuitbreiding van de A67.

Breng de potenties voor verbindingen SMART in kaart zodat deze in het gebiedsproces een goede rol kunnen krijgen. Geef aan welke soorten/vegetaties in de omgeving aanwezig zijn en hoe deze kunnen bijdragen aan een robuuster systeem.

³² De Ecologische Autoriteit begreep overigens tijdens het veldbezoek dat de gegevens er wel zijn, maar dat deze niet in de NDA terecht zijn gekomen.

³³ Wamelink et al, 2023. <https://research.wur.nl/en/publications/overzicht-van-kritische-depositiewaarden-voor-stikstof-toegepast->

³⁴ In het gebied kunnen specifieke omstandigheden aan de orde zijn die zorgen dat ondanks een overschrijding van de KDW, toch een goede kwaliteit aanwezig kan zijn. Let op bij de vaststelling van de KDW voor het type natuur, niet al met deze omstandigheden is rekening gehouden; deze omstandigheden mogen dan namelijk niet nogmaals meegenomen worden voor het gebied.

Exoten

De NDA stelt terecht dat er meer inzicht nodig is in de aanwezigheid van invasieve exoten in het gebied en de invloed van deze soorten op habitattypen en doelsoorten. Dit geldt bijvoorbeeld voor watercrassula, die her en der voorkomt maar niet als probleem wordt ervaren.

De Ecologische Autoriteit beveelt aan voor exoten een aanpak te formuleren volgens maatregel NDA13 in tabel 7.1.

Gewenste systeemcondities

De NDA geeft verspreid over het rapport inzicht in de gewenste systeemcondities (zie ook 4.2), maar werkt dit niet systematisch en kwantitatief uit.

Herstel van de habitats op de Strabrechtse Heide en in het Beuven moet zich volgens de NDA richten op hogere en meer stabiele (grond)waterstanden, waar de vennen, vochtige heide, pioniervegetaties met snavelbiezen van profiteren. De Ecologische Autoriteit kan zich hierin vinden. Ook de hoogveenbossen en beekbegeleidende bossen zijn gebaat bij een hogere grondwaterstand met een weinig fluctuerend peil. Omdat grondwaterstanden minder hoog zijn dan voorheen neemt de buffering van verschillende vennen af.³⁵ Verschillende vennen vallen vroeger, vaker en langer droog dan voorheen. Zonder extra maatregelen zal dat met klimaatverandering steeds vaker voorkomen. Habitatrichtlijnsoorten en typische soorten van natte heide en vennen nemen lokaal af. Dit betekent concreet dat verbetering van de hydrologische situatie noodzakelijk is.

Wat betreft stuifzandheide, zandverstuivingen en droge heide zijn meer dynamiek en een lagere stikstofdepositie noodzakelijk. De stikstofneerslag zorgt hier onder meer voor een snellere vastlegging van zand door algen en mos. De stikstofdepositie moet brongericht worden aangepakt zodat vermesting en verzuring stopt. Overigens wijst de Ecologische Autoriteit erop dat er ook nog veel stikstof is opgeslagen in de organische stof van de bodem. Deze blijft in het systeem aanwezig en zal ook op termijn nog vrijkomen door mineralisatie.

De Ecologische Autoriteit adviseert de gewenste systeemcondities alsnog per habitat uit te werken voor zowel de abiotische als de biotische condities.

2.4 Maatregelen en effecten

Bestaande maatregelen

Het valt de Ecologische Autoriteit op dat de maatregelen voor doelbereik in tabel 6.1 niet nauwkeurig afgestemd zijn op de knelpunten/kennisleemtes die gesignaleerd worden in tabel 5.71. Zo ontbreken maatregelen om de dynamiek voor de stuifzanden te vergroten en om exoten te bestrijden. Niet altijd duidelijk is of uitgevoerde maatregelen een positieve bijdrage hebben gehad. Hier en daar worden wel maatregelen genoemd met hun (positieve) effect. Soms is het ook moeilijk om effecten te relateren aan de maatregel. Dit is onder andere een gevolg van de droge zomers.

Een kaartje met de ruimtelijke maatregelen zou veel duidelijkheid kunnen geven. Eén voorbeeld: de tekst maakt niet duidelijk waar de maatregel bosvorming naar heide plaatsvindt en op welke schaal. Ook is zo niet duidelijk of hierdoor potenties 'blijven liggen'.

De maatregelen voor de soorten zijn soms niet volledig. De voedselbehoefte voor Roerdomp en Woudaap krijgt bijvoorbeeld geen aandacht. Ook is niet duidelijk wat er gebeurt met verlanding door riet in de toekomst. Zie ook de opmerking over conflicterende doelen.

³⁵ De NDA is niet helemaal consistent op dit punt, op pagina 28 staat dat er geen trend is in de freatische grondwaterstand. De diepe grondwaterstand daalt wel, maar het effect daarvan op de waterstanden aan het oppervlak is onduidelijk.

De NDA stelt dat er geen windmolens, hoogspanningsleidingen in de foerageergebieden van de kraanvogels moeten komen. Rust in deze gebieden is een blijvend punt van aandacht. De vraag is bijvoorbeeld wat het effect is op de foerageergebieden van ander landgebruik of teelt, zoals zonnepanelen, vlas of olifantsgras en of de gebieden dit aankunnen.

De Ecologische Autoriteit onderschrijft dat de in de NDA opgenomen bestaande en geplande maatregelen nodig en effectief zijn om de doelen te kunnen halen. Wel ontbreekt nog een prioritering in de uitvoering van de maatregelen. Uit de NDA wordt het relatieve belang van de herstelmaatregelen nu niet duidelijk. In de NDA is daardoor niet helder welke maatregelen relatief de meeste ecologische winst opleveren. Een beter overzicht hiervan zou de bruikbaarheid van de NDA in het gebiedsproces en de besluitvorming in het gebiedsprogramma in hoge mate kunnen vergroten.

Aanvullende maatregelen

In tabel 7.1 noemt het rapport bij NDA2 en NDA9 dat het verwijderen van bos (sinds 1925 op de kaart) in de omgeving van de Peelrijt en Koppelleiding hydrologische winst oplevert. Vervolgens stelt de NDA dat dit niet meer nodig zou zijn als er eenmaal hydrologisch herstel is. Vanuit het oogpunt van het bereiken van een zo groot mogelijke veerkracht, ook vanwege klimaatverandering, beveelt de Ecologische Autoriteit aan het cumulatieve effect van beide maatregelen te onderzoeken alvorens een besluit over het bos te nemen.

Beschrijf in de NDA voor alle bestaande en geplande maatregelen of het systeemmaatregelen of overlevingsmaatregelen zijn. Beschrijf ook de effectiviteit per maatregel en stel op basis daarvan prioriteiten. Geef SMART aan hoe de maatregelen worden uitgevoerd.³⁶

2.5 Synthese en conclusies in de NDA

Het eindoordeel in de NDA is goed navolgbaar. Voor een aantal habitattypen en Vogelrichtlijnsoorten is verslechtering in kwaliteit en oppervlakte geconstateerd (zoals blijkt uit de eindoordeelen 'Nee, tenzij-b' en 'Nee, tenzij-c'), zie de tabel op pagina's 171- 173.³⁷ Voor andere habitattypen is verslechtering niet uitgesloten.³⁸ Ondanks dat er nog gegevens ontbreken is er voldoende informatie die deze trend en conclusies bevestigen. Wel moet er nog een gevalideerde habitattypenkaart komen.

Het is niet toegestaan om te wachten met het treffen van maatregelen totdat verdere verslechtering optreedt. Voor het voorkomen van verdere verslechtering en het realiseren van de doelen zijn naar het oordeel van de Ecologische Autoriteit ingrijpende bron- en systeemmaatregelen nodig die zo snel mogelijk moeten worden uitgevoerd. Volgens artikel 6 van de Habitatrichtlijn moet daarbij maximaal ingezet worden op maatregelen die het systeemherstel stimuleren. Het is noodzakelijk dat de systeemmaatregelen voor stikstof (bronmaatregelen in de omgeving) en hydrologie ook daadwerkelijk uitgevoerd gaan worden. Een voortdurende overbelasting door accumulatie van stikstof in het systeem zal het halen van de doelen steeds verder uit beeld brengen.

³⁶ SMART maatregelen:

- Specifiek: locatie(s): beschrijf hoeveelheid, soort maatregel en het effect ervan.
 - Meetbaar: geef SMART geformuleerde doelen, de referentiesituatie, inzicht de gewenste abiotische condities.
 - Aannemelijk: hiervoor is de inbedding van de maatregel vanuit de inzichten uit de LESA van belang.
 - Realistisch: breng ook negatieve effecten van maatregelen in beeld.
 - Tijdgebonden: geeft het moment van uitvoeren en de frequentie aan.
- Geef tot slot de maatregelen ook altijd op kaart aan.

³⁷ Nee tenzij-b aanvullende maatregelen urgent, verslechtering geconstateerd: H4010A Vochtige heiden (hogere zandgronden), H430 Droge Heiden, H7150 Pioniervegetaties met snavelbiezen, H1149 Kleine modderkruiper, H1831 Drijvende waterweegbree, A021 en Roerdomp A022 Woudaap. Nee tenzij-c, aanvullende maatregelen tegen verslechtering urgent, onzeker aanvullende maatregelen voor verbetering, verslechtering geconstateerd: H91D0 Hoogveenbossen, H91E0c Vochtige alluviale bossen.

³⁸ Nee, tenzij-a, kennisgebrek: H2310, Stui fzanden met struikhei, H3110, Zeer zwakgebufferde vennen, H3160 Zure vennen.

Tabel 6.1 bevat een groot aantal maatregelen om de doelen te halen. Opvallend is dat deze maatregelen veelal niet SMART geformuleerd zijn en dat het vooral om interne, relatief kleinschalige maatregelen gaat. Bij hydrologie zijn vooral onderzoeksmaatregelen geformuleerd. Een aantal concrete maatregelen is nog niet uitgevoerd.³⁹ Verder ontbreken systeemmaatregelen buiten het gebied, vooral op het gebied van de hydrologie en reductie van stikstofdepositie. Deze worden wel genoemd als maatregelen voor toekomstig doelbereik (tabel 7.1).

Tabel 7-1 bevat een zeer uitgebreide lijst met aanvullende maatregelen. Geef hierin wel een prioritering in aan, welke maatregelen reeds in de planning staan en welke verder in de toekomst worden gepland. De onderzoeksmaatregelen om de kennisleemtes in te vullen zijn goed omschreven. De maatregelen zullen ook in het gebiedsproces aan de orde moeten komen.⁴⁰ Volgens de provincie loopt het gebiedsplan mee als geïntegreerd onderdeel van het Brabants programma landelijk gebied (BPLG).⁴¹

2.6 Kennisprogramma

NDA's van de eerste cyclus moeten nadrukkelijk gezien worden als de start van een iteratief proces, waarin steeds meer informatie beschikbaar komt en er steeds meer duidelijkheid komt over de te nemen maatregelen. Het gebruik van goed onderbouwde werkhypotheses en duidelijke tussenconclusies zorgt er dan voor dat een deel van de maatregelen uit de NDA's eerste cyclus wel kan worden onderbouwd en een kwantitatief beeld ontstaat van de effectiviteit van maatregelen. Ondanks het ontbreken van gegevens kunnen sommige conclusies wel degelijk al getrokken worden, bijvoorbeeld omdat de mate van onzekerheid kleiner is dan de grootte van het effect.

De NDA geeft goed aan wat de knelpunten en leemten in kennis zijn en welke stappen genomen moeten worden. Het overzicht van de kennisleemtes maakt ook duidelijk welke informatie nog ontbreekt.

Werk een gedegen kennis- en monitoringprogramma uit, waarmee de leemten in kennis kunnen worden opgelost. Verwerk hierin ook de adviezen hiervoor die in de paragrafen hiervoor staan. Benut ook bestaande kennis beter, zoals bestaande rapporten en meetgegevens die nu nog niet in de NDA verwerkt zijn. Geef ook aan op welke manier gebiedskennis, van bijvoorbeeld de beheerders, betrokken wordt als gegevens uit het veld (nog) niet beschikbaar zijn. Maak voor kennis over lokale hydrologische processen vooral gebruik van veldgegevens (boringen, waterstanden, waterkwaliteit). Gebruik grondwatermodellen met name om inzicht te krijgen in de hydrologie op regionale schaal.

³⁹ Bijvoorbeeld 1.2, 1.3, 1.4, 23, 28.2, 28.3 in tabel 6-1.

⁴⁰ Volgens de provincie loopt het gebiedsplan mee als geïntegreerd onderdeel van het BPLG.

⁴¹ Dit loop via het spoor van de GGA, https://www.brabant.nl/onderwerpen/natuur-en-landschap/natura_2000/beheerplan-strabrechtse-heide-en-beuven.

3. Relatie met het provinciale gebiedsprogramma

In dit hoofdstuk wordt uitsluitend de relatie die het NDA heeft met het gebiedsprogramma en waar relevant aanbevelingen gedaan. Deze zijn bedoeld om de kwaliteit van het gebiedsprogramma nu en in de toekomst, te verbeteren. Dit is geen complete lijst met aanbevelingen, zie hiervoor het advies over de handreiking gebiedsprogramma's waarin wordt gewezen op het grote belang van samenhang.⁴²

Relatie instandhoudingsdoelen met andere doelen van het provinciale gebiedsprogramma

In de nog op te stellen gebiedsprogramma's per provincie wordt gestreefd naar een integrale aanpak op de onderwerpen natuur, water en klimaat. De NDA gaat nu nog niet in op hoe de instandhoudingsdoelen voor de Strabrechtse Heide zich verhouden tot andere doelen. Verschillende doelen kunnen met elkaar in conflict zijn of elkaar juist versterken. Ook in het advies over de handreiking gebiedsprogramma's vraagt de Ecologische Autoriteit aandacht voor de samenhang en prioritering van doelen.

In of rondom het Natura 2000-gebied zijn ook andere ontwikkelingen gaande, die een effect op het gebied kunnen hebben met mogelijk extra druk op de natuur tot gevolg. Ook al kan de provincie hier vanuit haar mandaat voor het gebiedsprogramma niet of maar beperkt op sturen, dan is het toch van belang de belangrijkste ontwikkelingen en mogelijke effecten tenminste globaal in beeld te brengen. Denk bijvoorbeeld aan de volgende ontwikkelingen:

- De aanpassing van de A67.
- Beleid voor grondwaterwinningen.
- Aanleg en uitbreiding recreatieparken.⁴³
- Uitwerking maatregelen uit de Regionale energiestrategieën. Zo loopt hier een milieueffectrapportage over tracékeuzes voor hoogspanningsleidingen.
- Waterkwaliteit en natuur opgenomen in de Kaderrichtlijn Water (KRW).

Relatie stikstofspoor

Voor het vereiste systeeminzicht rond de Natura 2000-gebieden verwijst de Ecologische Autoriteit naar het advies over de Handreiking natuurdoelanalyse en naar paragraaf 2.3 van dit advies. Het NDA geeft nog een beperkt inzicht in 'het stikstofspoor', omdat is gekozen om dit in het gebiedsprogramma pas meer in detail te betrekken. De Ecologische Autoriteit adviseert de informatie voor het provinciale gebiedsprogramma aan te vullen met inzicht in de herkomst van de stikstofbelasting. Geef voor overbelaste, stikstofgevoelige habitattypen, naast de actuele totale stikstofbelasting ook aan wat de bijdrage is van zeer lokale bronnen (binnen bijvoorbeeld 1 km), wat de bijdrage is van regionale bronnen (binnen bijvoorbeeld 3 km) en wat de landelijke achtergronddepositie uit Nederland en het buitenland is. Dit geeft inzicht in de meest effectieve maatregelen om de stikstofdepositie te reduceren.

⁴² Zie <https://www.ecologischeautoriteit.nl/adviezen/5001>.

⁴³ Zie <https://www.strabrechtsevennen.nl>.

Bijlage 1: Projectgegevens

Werkwijze Ecologische Autoriteit

De Ecologische Autoriteit heeft voor dit advies een werkgroep van deskundigen samengesteld. Deze werkgroep toetst of in de natuurdoelanalyse (NDA) alle essentiële ecologische informatie is betrokken waarmee het bevoegd gezag later goed onderbouwde besluiten kan nemen over onder meer gebiedsplannen en gebiedsprogramma's. Om zich goed op de hoogte te stellen van de situatie heeft de werkgroep het Natura 2000-gebied bezocht en met de voortouwnemers en gebiedsbeheerder(s) gesproken. Meer informatie over de Ecologische Autoriteit en over haar werkwijze vindt u op onze website.

Voortouwnemer

Provincie Noord-Brabant

Samenstelling van de werkgroep

prof. dr. Rien Aerts

drs. Tjeerd Gorter (secretaris)

dr. Vincent Post

ir. Harry Webers (voorzitter)

ing. Mark Zekhuis

Waar vind ik de stukken die de Ecologische Autoriteit heeft beoordeeld?

U vindt de projectstukken die bij het advies zijn gebruikt, door op www.ecologischeautoriteit.nl projectnummer 5030 in te vullen in het zoekvak.

Arthur van Schendelstraat 760 • 3511 MK Utrecht
030 2347667 • info@ecologischeautoriteit.nl
www.ecologischeautoriteit.nl